

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження
**Копил-Філатової Тетяни Василівни «Професійна підготовка
державних службовців для забезпечення академічної етики та
добросесності управління закладами освіти»,**
подане до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

Науковий інтерес до окресленої проблеми полягає у важливості забезпечення академічної етики та добросесності управління закладами освіти, що є актуальним завданням у сучасному освітньому середовищі України. Забезпечення цих принципів є важливим для підвищення ефективності освітньої системи та підготовки кваліфікованих державних службовців в Україні. Враховуючи сучасні виклики у сфері освіти та управління, дослідження дозволить адаптувати освітні програми та підготовку кадрів до вимог сьогодення, забезпечуючи стале покращення якості в галузі освіти та управління в Україні.

Доцільність наукового пошуку, обраного Копил-Філатовою Т.В., визначається ще й тим, що у зв'язку з набуттям Україною статусу кандидата на членство в Європейському Союзі наприкінці червня 2022 року, ця тема стає ще більш актуальною. Членство в ЄС та наближення до НАТО відкривають нові перспективи та потребують пришвидшення започаткованих реформ у професійній підготовці державних службовців в Україні, що дасть змогу розв'язати низку актуальних проблем галузі. Відтак, особливого значення набуває проєктування та апробація авторкою імітаційної моделі та експертного оцінювання професійної підготовки майбутніх державних службовців, що сприятиме адаптації освітніх програм до європейських стандартів та підготовці кваліфікованих фахівців, що відповідатимуть міжнародним вимогам.

Отже, тема дисертаційного дослідження Копил-Філатової Т.В. є актуальною, коректно сформульованою та відповідною до спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні

Проведений аналіз змісту дисертаційного дослідження, опублікованих наукових праць та автореферату дає підстави стверджувати, що завдання,

результати і висновки поданої до розгляду роботи цілком обґрунтовані. У дослідженні відповідно до вимог сформульована актуальність, визначені об'єкт (*освітній процес та експертне оцінювання професійної підготовки та розвитку майбутніх державних службовців*) та предмет (*зміст вимог до академічної етики та доброчесності управління закладами освіти, процедура та методи експертного оцінювання професійної підготовки майбутніх державних службовців*). Мета і завдання дослідження цілком відповідають заявленій темі. Подані у дисертації висновки і рекомендації є логічним завершенням проведеного дослідження. Широкою є джерельна база дослідження, яка включає в себе 218 наукових джерел і містить перелік нормативно-правових документів, а також наукових праць з педагогіки, психології та державного управління.

У Вступі представлено обґрунтування теми, мети та завдань роботи; визначено об'єкт та предмет дослідження, розкрито наукову новизну отриманих результатів, їх теоретичне та практичне значення, а також наводяться дані щодо апробації результатів дослідження та наукових публікацій, характеризується структура та обсяг дисертації (с. 10-16).

Перший розділ дисертаційного дослідження містить матеріали теоретичного аналізу філософсько-світоглядних аспектів професійної підготовки державних службовців і розкриває основоположні принципи та концепції, які визначають підготовку майбутніх керівників у сфері освіти. Це дозволяє визначити основні напрями професійної підготовки, забезпечуючи академічну етику та доброчесність управління закладами освіти (розділ 1).

Спираючись на нормативно-правові документи, здобувачка чітко виокремлює розмежування понять «державна служба» та «публічна служба», а відтак поняття публічної служби трактує як ширше, яке поєднує роботу на державній службі та в органах місцевого самоврядування (с. 18-19).

Варто погодитися з важливістю етико-педагогічного аспекту під час навчання та виховання державного службовця, який, за твердженням авторки дисертації, може виявлятися у двох вимірах: внутрішньому – дотримання моральних принципів у взаємовідносинах у колективі, спочатку в закладі освіти, а потім на робочому місці; зовнішньому – реалізація моральних норм у процесі взаємодії з громадянами, інституціями, організаціями під час виконання службових обов'язків (с. 23).

Авторка вмотивовано акцентує увагу на важливості функціонування Етичного кодексу держслужбовця, який значно покращить освітній процес,

оскільки викладачі зможуть оперувати конкретними нормами та приписами, наводити приклади добродесної та недобродесної поведінки, оцінюючи їх і з точки зору моралі, і права. Безсумнівно, принцип добродесності має стати ключовим у взаємовідносинах сучасних управлінців із громадянами, колегами, інституціями тощо (с. 26).

Заслуговує на увагу погляд авторки на сучасну систему підготовки державних службовців для управління закладами освіти, яка має бути інноваційною, практично-орієнтованою, наповненою новітніми знаннями. Погоджуємося з твердженням здобувачки про те, що застосування сучасних навчально-виховних методик, конструктивна й творча взаємодія майбутніх держслужбовців з викладачами, упровадження в освітній процес інноваційних технологій і прийомів передачі знань, спрямованість навчальних занять у практичну площину тощо – це те, що дозволить сформувати всебічно сформовану професійну особистість, здатну до постійного самовдосконалення в професії та націлену на системне вдосконалення самої професійної діяльності (с. 28-30).

Цілком логічним та достатньо аргументованим є запропонований здобувачкою аналіз сучасного стану процесу професійної підготовки державних службовців у контексті формування професійної етики та добродесності. Реформа державної служби, розпочата у 2016 році, передбачає подальший розвиток і згідно Стратегії реформування державного управління України на 2022 – 2025 роки уряд сповнений рішучості продовжувати створювати професійну, чесну та політично нейтральну державну службу, спрямовану на захист інтересів українського населення (с. 37-39).

Другий розділ дисертаційного дослідження присвячений методичним аспектам професійної підготовки майбутніх державних службовців. Авторкою чітко сформульовані освітні процеси професійної підготовки та навчання державних службовців для управління закладами освіти, проведено якісний організаційно-методичний аналіз професійної підготовки та навчання державних службовців, що дозволило виділити ключові аспекти цього процесу. Погоджуємося з дисертанткою щодо важливості правильної організації процесу професійної підготовки та навчання майбутніх державних службовців, що може значно покращити якість та ефективність підготовки кваліфікованих кадрів (розділ 2).

Особливо гостро проблема добродесності управлінців і як наслідок якісної комунікації громадян постає в часи підвищеної соціальної

нестабільності, як-от: пандемії коронавірусу, війни в Україні тощо. Здобувачка слушно підкреслює, що підготовка державних службовців у контексті доброчесності має бути не лише задекларована, але й наповнена конкретним інституційно-правовим змістом, а діяльність державних службовців повинна мати ознаки етичної зразковості, своєрідного етичного лідерства (с. 49-51).

Заслуговує на увагу проведений у п. 2.1 контент-аналіз поняття «доброчесність» у контексті аналізу етичних норм професійної діяльності держслужбовців. Також здобувачка досліджує поняття «етичного лідерства», «етики державного службовця» та наголошує на тому, що розуміння сутнісних характеристик та соціального значення принципів моральної поведінки державного службовця має бути донесено під час його підготовки в навчальному закладі (с. 59-61).

Варто відмітити третій розділ дисертації, який містить практичні аспекти методики організації професійної підготовки державних службовців у сфері управління закладами освіти з урахуванням вимог академічної етики та доброчесності. Здобувачкою встановлено, що впровадження запропонованих методик та підходів дозволить забезпечити якісне управління закладами освіти та покращити рівень професіоналізму державних службовців у цій сфері (розділ 3).

Важливим аспектом є розгляд здобувачкою компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх державних службовців, що дозволяє зосередитися на розвитку не лише технічних навичок, але й критичного мислення, розв'язанні складних завдань та прийнятті етичних рішень. Не викликає сумнівів, що цей підхід сприяє формуванню високопрофесійного та морально-етичного статусу державних службовців (с. 100-109).

Здобувачка чітко визначила стратегічну мету професійної підготовки/навчання державних службовців, яка полягає у формуванні високопрофесійних, компетентних та спроможних фахівців для забезпечення реалізації кадрової політики державного, публічного муніципального, інституційного управління, в тому числі освітньої політики якості й безпеки життєдіяльності організації соціокультурних форм у закладах освіти (с. 128).

Здобувачка слушно підкреслює, що професійна компетентність державних службовців полягає у здатностях і спроможностях професійного застосування системи спеціальних знань, умінь та навичок вияву та пропагування морально-етичних, квалітаційних та професійних якостей у реалізації функціональних завдань і обов'язків, самоосвіти та

самоменеджменту, професійного та індивідуального розвитку інтелектуального потенціалу як професіоналізму державних службовців (с. 130).

На особливу зацікавленість заслуговує зміст матеріалів четвертого розділу дисертаційного дослідження, який містить обґрунтовані наукові положення щодо проєктування імітаційної моделі та моделі експертного оцінювання професійної підготовки майбутніх державних службовців. Погоджуємося з дисертанткою, що впровадження імітаційної моделі дозволить зробити навчання державних службовців більш ефективним, інноваційним та спрямованим на досягнення цілей академічної етики та доброчесності в управлінні закладами освіти (розділ 4).

Здобувачка слушно підкреслює, що формування професійної етики держслужбовців лише починається в закладі освіти й триває впродовж усього життя. Беззаперечним є твердження, що у цьому контексті надзвичайно важливим є забезпечення неперервного навчання державних службовці через мережу закладів професійної освіти, дистанційні та цифрові технології та розвиток навичок до самоаналізу, самооцінки та самоосвіти з перших днів навчання (с. 197).

Слід зазначити, що загальні висновки відповідають поставленим завданням, обґрунтованість і переконливість яких засвідчують самостійність та логічність суджень, достатню наукову підготовленість здобувачки. Список використаних джерел підготовлено з дотриманням встановлених вимог.

Таким чином, проведений аналіз змісту дисертаційного дослідження, а також публікацій Копил-Філатової Т.В. є підставою для висновку про наукову обґрунтованість та достовірність викладених результатів.

3. Наукова новизна одержаних результатів

Вагомим здобутком дисертаційного дослідження Копил-Філатової Т.В. є її наукова новизна, яка полягає в тому, що в роботі вперше:

– обґрунтовано, розроблено і апробовано імітаційну модель професійної підготовки майбутніх державних службовців для забезпечення академічної етики та доброчесності управління закладами освіти, яку реалізовано у компонентах: теоретико-методологічному, ціле-мотиваційному, змістовому, дієво-практичному, рефлексивно-діагностичному, контрольно-оцінному та морально-аксіологічному;

– розроблено, обґрунтовано та верифіковано модель експертного оцінювання професійної підготовки майбутніх державних службовців для

забезпечення академічної етики та доброчесності управління закладами освіти у блоках: цільовий, методологічний (професійної підготовки/навчання), змістовий (професійної підготовки/навчання зі забезпеченням), методологічний (експертного оцінювання програм професійної підготовки/навчання) та результативний за процедурою експертного оцінювання дотримання вимог Європейської федерації академій природних і гуманітарних наук та рекомендацій Європейського кодексу академічної доброчесності у контентах (професійна підготовка/навчання, нагляд та наставництво; дослідження; практика управління інформаційними даними; рецензування та оцінювання; видавництво, оприлюднення та авторські права; гарантії доброчесності);

– здійснено обґрунтування змісту вимог критеріального апарату до готовності державних службовців для забезпечення академічної етики та доброчесності управління закладами освіти за критеріями (стимулювально-спонукальний, інформаційно-когнітивний, операційно-діяльнісний, особистісно-ціннісний та результативно-рефлексивний) та на рівнях оцінювання готовності (репродуктивному, адаптивному, локально-моделюючому, системно-моделюючому та інноваційно-творчий);

– сформульовано та представлено вимоги до професійної підготовки/навчання до готовності державних службовців для забезпечення академічної етики та доброчесності управління закладами освіти;

– удосконалено методичні та етико-педагогічні аспекти професійної підготовки майбутніх державних службовців; методичні засади експертного оцінювання професійної підготовки майбутніх державних службовців для забезпечення академічної етики та доброчесності управління закладами освіти;

– подальшого розвитку набули аспекти проектування моделі експертного оцінювання професійної підготовки майбутніх державних службовців для забезпечення академічної етики та доброчесності управління закладами освіти.

4. Практичне значення одержаних результатів

Важливим є практичне значення одержаних результатів, яке полягає в наступному:

– теорія і методика освіти/педагогічні науки та професійної освіти збагачено у теоретичних, філософсько-світоглядних, етико-педагогічних і методичних аспектах удосконалення професійної підготовки майбутніх

державних службовців для забезпечення академічної етики та доброчесності управління закладами освіти;

- обґрунтуванні та аналізі сучасних вимог до забезпечення ефективної та відповідальної державної служби;
- розробленні імітаційної моделі професійної підготовки державних службовців в контексті академічної етики та доброчесності;
- удосконаленні тезаурусу понятійно-категоріального апарату дослідження професійної підготовки державних службовців;
- запропоновано рекомендації моделювання експертної оцінки професійної підготовки державних службовців у науковому полі дотримання академічної етики та доброчесності з метою публічного управління та адміністрування закладами освіти.

5. Оцінка змісту та оформлення дисертації

Теоретико-методологічна основа та методи дослідження Копил-Філатової Т.В., наукова новизна отриманих результатів, їх практичне значення дозволяють констатувати логічність викладення тексту, виваженість структури дисертаційного дослідження, належну змістовну наповненість усіх розділів роботи.

Дисертація структурована відповідно плану. Стиль викладення матеріалу відрізняється науковістю, логічністю, послідовністю.

6. Повнота викладу основних результатів дисертації

Повнота викладу наукових положень та висновків, сформульованих у дисертаційному дослідженні, підтверджується апробацією матеріалу в публікаціях у фахових вітчизняних та іноземних виданнях, їх оприлюдненням на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Основні результати дослідження опубліковані в 5 наукових публікаціях, з яких 3 статті у наукових фахових виданнях України у галузі педагогіки, стаття у зарубіжному науковому періодичному виданні, тези і виступи апробаційного характеру.

Основні результати дисертаційного дослідження представлено у доповіді на міжнародній науковій конференції «Наукові орієнтири: теорія та практика досліджень» (2024 р., Ужгород, Україна) та в усних репортах національних конференцій, круглих столів та дискурсів.

7. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях

Маємо засвідчити, що у процесі аналізу змісту дисертаційного дослідження та низки наукових публікацій здобувачки, випадків недотримання академічної доброчесності не виявлено.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих здобувачкою результатів, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні моменти й висловити певні зауваження та рекомендації:

1. У ході дослідження було відзначено, що сучасні державні службовці в результаті фахової підготовки опановують важливі загальні та професійні навички й компетентності (с. 209). Вважаємо за доцільне проведення більш ширшого аналізу «hard skills» та «soft skills» компетентностей державних службовців, що будуть ключовими на ринку праці протягом наступних п'яти років. Це сприятиме забезпеченню ефективної підготовки державних фахівців з урахуванням їх індивідуальних здібностей для реалізації службової кар'єри.

2. У системі освіти та підготовки кадрів для управління освітніми установами, як відзначає авторка дисертації, передбачається формування ряду ключових характеристик та навичок у державних службовців. Перелік запропонованих навичок варто розширити навичками цифрового захисту, безпеки даних, кібербезпеки, захисту інформації, що в умовах військового стану та майбутнього повоєнного відновлення нашої країни є і буде надзвичайно важливим.

3. У своєму дослідженні здобувачка зазначала на необхідності реалізації реформ у державній службі та важливості модернізації державної служби на основі останніх міжнародних прикладів. Для подальшого удосконалення роботи рекомендується авторці доповнити опис низкою актуальних кейсів з міжнародного досвіду, що підтримає аргументацію та дозволить зробити дослідження більш комплексним і обґрунтованим.

4. У дисертаційному дослідженні здобувачка наголошує на необхідності формування професійної етики та культури професійного спілкування на основі моральних норм (с. 35). Цінність дисертації зростає б, якби запропонований перелік стандартів та принципів професійної етики розширити включенням норм професійного спілкування з представниками інклюзивних груп населення, військовослужбовцями та їх родинами, внутрішньо переміщеними особами, а

також з особами з посттравматичним синдромом. Це сприятиме підвищенню етичних стандартів у державній службі та формуванню прийнятних моделей службової поведінки з урахуванням потреб різноманітних категорій громадян.

Проте, вважаємо за необхідне зазначити, що висловлені зауваження та рекомендації суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження та сприятимуть покращенню його змісту.

9. Загальний висновок

У цілому, дисертаційне дослідження Копил-Філатової Тетяни Василівни на тему «Професійна підготовка державних службовців для забезпечення академічної етики та доброчесності управління закладами освіти» свідчить про загальний високий рівень дослідження.

Робота є самостійним науковим дослідженням, характеризується новизною, має теоретичне і практичне значення та відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року №44, а її автор, Копил-Філатова Тетяна Василівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладних інформаційних систем
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Олена ФЕНДЬО

*Лідніс оротулїного опонента
доцента О.Фендьо засвїдчує*



ПРОРЕКТОР
З НАУКОВОЇ РОБОТИ
ГАННА ТОЛСТАНОВА

22.07.24.